Kulturutskottets betänkande

1976/77: 44

med anledning av propositionen 1976/77: 87 om insatser för handikappades kulturella verksamhet jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till kulturutskottet, samt propositionen 1976/77: 100 i vad avser bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. jämte motion

Propositionerna

I *budgetpropositionen* (prop. 1976/77: 100 bilaga 12) har regeringen under punkten B 3 (s. 21—23) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för ändrade regler om bidrag till kulturprogram inom föreningslivet som förordats i propositionen 1976/77: 100,

2. till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 15 300 000 kr.

Vidare har i budgetpropositionen under punkten B 6 (s. 31—32) medel beräknats till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet.

Därefter har regeringen i *propositionen 1976/77: 87* (utbildningsdepartementet) lagt fram förslag om insatser för handikappades kulturella verksamhet. Förslagen redovisas i tre underprotokoll till propositionen. Propositionen har hänvisats, såvitt avser underprotokoll för utbildningsdepartementet (bilaga 1) till kulturutskottet, för socialdepartementet (bilaga 2) till socialutskottet och för bostadsdepartementet (bilaga 3) till civilutskottet.

I propositionen 1976/77: 87 har regeringen, såvitt propositionen hänvisats till kulturutskottet, föreslagit riksdagen att

dels till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 14 425 000 kr.,

dels till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln med ändring av vad som föreslås i propositionen 1976/77: 100 anvisa ett anslag av 15 665 000 kr.

De delar av propositionen som hänvisats till andra utskott behandlas i betänkandena SoU 1976/77: 28 och CU 1976/77: 31.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels den under allmänna motionstiden väckta motionen 1976/77: 1132 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att det statsbidrag till kulturaktiviteter inom föreningslivet, som utgår till studie-

förbunden, helt skall fördelas i enlighet med antalet av resp. studieförbund redovisade kulturaktiviteter,

dels de med anledning av propositionen 1976/77: 87 väckta motionerna

1976/77: 1455 av herr Börjesson i Falköping (c) vari, såvitt här är i fråga, yrkas att riksdagen beslutar

3. att ge regeringen till känna vad som anförts beträffande utbildning också av taltolkar,

4. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande en avtalsreglering av Sveriges Radios ansvar inför de handikappade,

Yrkande 1 i motionen behandlas av socialutskottet och yrkande 2 av civilutskottet.

1976/77: 1464 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att bidragen för pedagogisk verksamhet bland handikappade, till studiekonsulenter inom studieförbunden samt tolkverksamhet bör fördelas till studieförbunden på grundval av till dem anslutna/samarbetande handikappförbund,

2. att bidragen till kulturprogram bland handikappade av Förmedlingsbyrån för kulturprogram bör fördelas direkt till handikapporganisationerna,

1976/77: 1466 av herrar Svartberg (s) och Nilsson i Visby (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla att en produktionsenhet för taltidningar av i motionen angivet slag inrättas i samråd med Synskadades riksförbund,

1976/77: 1467 av herr Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en skyndsam utredning med syfte att utarbeta förslag till statliga bidrag med bestämmelser för kommunernas åtgärder för de handikappades kulturella verksamhet, varvid även färdtjänsten bör behandlas i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

Som grund för de resonemang och förslag som handikapputredningen redovisat i sitt betänkande (SOU 1976: 20) Kultur åt alla ligger en helhetssyn på handikappades situation. Förhållanden i fråga om arbete, bostad, utbildning och kommunikationsmöjligheter påverkar i hög grad handikappade människors möjligheter att delta i kulturlivet. Utredningen betonar också att handikappades problem inte får ges en särbehandling utan måste tas upp i sitt sakliga sammanhang. Kravet på normalisering utgör en viktig handikappolitisk grundsats, framhåller utredningen. Nor-

malisering betyder enligt utredningen att människor med handikapp skall kunna leva med samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter som andra. Utifrån kravet på normalisering för utredningen fram en ny princip för finansieringen av åtgärder som behövs för att handikappade skall kunna delta i en verksamhet. Den innebär att åtgärderna skall finansieras på samma sätt som verksamheten i övrigt. Vad beträffar de kulturpolitiska insatserna för handikappade anser utredningen att de redan fastlagda riktlinjerna för kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) är tillräckliga och att det inte behövs några särskilda målformuleringar för denna grupp. Bland de fastställda delmålen för den statliga kulturpolitiken kommenterar utredningen särskilt dem om yttrandefrihet, om skapande aktivitet och kontakt mellan människor samt om eftersatta grupper.

Med instämmande i den grundsyn som präglar handikapputredningens betänkande framhåller föredragande statsrådet att arbetet med frågor om handikappades kulturella verksamhet måste spänna över en rad samhällssektorer. De åtgärder som föreslås i propositionen i syfte att öka möjligheterna till kulturell aktivitet anges utgöra början i ett arbete som måste fortsättas i takt med att vi får bättre kunskaper om handikappades situation och behov. I detta sammanhang betonas att utredningens synpunkter är av den arten att ansvaret för att förbättringar görs till stor del vilar på kommuner, landsting och organisationsliv.

Det konstateras i propositionen att de handikappades organisationer under senare år spelat en betydelsefull roll i det handikappolitiska arbetet. Ett uttryck härför är att kontakter med företrädare för dessa organisationer fortlöpande förekommit under den departementala beredningen av handikapputredningens förslag.

Utskottet har inledningsvis velat beröra några av de *utgångspunkter* som ligger till grund för de förslag som läggs fram i propositionen. Utskottet anser det värdefullt att de handikappades situation, även deras kulturella villkor, fått en principiell belysning genom handikapputredningens arbete. Utredningens resonemang och synpunkter bör — inte minst med hänsyn till det gehör de vunnit hos remissinstanserna — vara av stort värde för det fortsatta arbetet i olika konkreta frågor. Det är också med tillfredsställelse utskottet uppmärksammar att företrädare för handikapporganisationerna förklarat sig biträda de förslag som redovisas i propositionen. Det i propositionen uttalade syftet att ge en sådan form åt de konkreta förslag som handikapputredningen har lagt fram att de på bästa sätt tillgodoser berörda gruppers önskemål kan härigenom anses uppnått.

Under rubriken *Utbildningsfrågor* berörs teckenspråkets ställning i undervisningen. Skolöverstyrelsen (SÖ) skall i den pågående översynen av grundskolans läroplan ta hänsyn till dövas behov av total kommunika-

tion, inklusive användande av teckenspråket. Universitets- och högskoleämbetet skall i översynen av utbildningsplanerna för speciallärarutbildningen beakta behovet av en förstärkning av teckenspråksundervisningen.

Insatser för handikappade inom *vuxenutbildning och folkbildningsarbete* redovisas. En väsentlig ökning föreslås av bidragen till studieförbunden för deras pedagogiska verksamhet bland handikappade.

I propositionen lämnas en redogörelse för den utbildning av teckenspråkstolkar som sedan år 1969 bedrivs av SÖ. I likhet med handikapputredningen och de remissinstanser som berört tolkutbildningen anser föredragande statsrådet att de olika former av sådan utbildning som förekommer bör byggas ut. Utbildningen bör omfatta såväl allmänna tolkfunktioner som utbildning för speciella funktioner, t. ex. rättstolkning. Resurserna för SÖ:s utbildning av teckenspråkstolkar föreslås fördubblade. Med hänsyn till den utbyggnad av landstingens tolktjänst som kan förväntas ske samt de behov som finns inom bl. a. folkbildningsområdet anser statsrådet att det finns anledning se över utformningen av den framtida utbildningen. Han förklarar sig ha för avsikt att senare föreslå regeringen att uppdra åt SÖ att i samråd med berörda parter avge förslag beträffande den aktuella utbildningens omfattning.

Handikapputredningen anser att hörselskadade samt språk- och talskadade personer i viktiga situationer, t. ex. vid rättegångar och andra förhandlingar, bör ha rätt till *taltolk*. Verksamheten med taltolk ankommer enligt utredningen naturligen på landstingen som en del av deras tolktjänst. I bilaga 2 till propositionen (underprotokoll socialdepartementet) biträder statsrådet Troedsson utredningens uppfattning om rätt till taltolkar och noterar att denna fråga nu behandlas inom Landstingsförbundet.

I motionen 1976/77: 1455 framhålls att stöd bör utgå till taltolkar. Motionären hemställer att riksdagen ger till känna för regeringen att det finns behov av utbildning av taltolkar.

Utskottet förutsätter att behovet av taltolkar och utformningen av taltolksutbildning kommer att prövas vid den översyn SÖ, som ovan nämnts, avses få i uppdrag att göra. Något särskilt uttalande från riksdagen i denna fråga anser utskottet inte erforderligt och avstyrker därför yrkande 3 i motionen 1976/77: 1455.

Verksamhet för handikappade vid *teatrar och andra kulturinstitutioner* behandlas i propositionen. Institutionernas ansvar för nödvändiga anpassningar betonas. Det påpekas att det finns behov av ett rent konstnärligt utvecklingsarbete för att finna uttryckssätt som handikappade lätt kan ta del av. Medel föreslås för en teaterensemble som skall arbeta med teckenspråksteater, mim och pantomim. Ensemblen beräknas även kunna medverka i amatörteaterverksamheten bland döva. Svenska riks-

teatern har förklarat sig beredd att stå som huvudman för den särskilda teaterverksamheten för döva.

Beträffande *bibliotekens insatser för handikappade* erinras i propositionen om det ansvar kommunerna har därvidlag. Även länsbibliotekens roll berörs. Behovet av att i varje län planera biblioteksverksamheten för handikappade betonas. Ett avtal kommer att slutas mellan SÖ och Sveriges författarförbund som vidgar rätten att låna talböcker till nya handikappgrupper. Vidare behandlas den inläsningstjänst för synskadade som har startat vid vissa bibliotek. Landstingens ansvar för att en verksamhet byggs upp vid länsbiblioteken understryks.

I motionen 1976/77: 1467 anförs att resultaten av de förslag till åtgärder som läggs fram i propositionen för att förbättra handikappades kulturella situation i väsentlig utsträckning kommer att vara avhängiga av kommunernas engagemang. Något preciserat ansvar för kommunerna eller stöd till dem så att de kan garantera de handikappades rätt till kultur föreslås dock inte i propositionen. Således kommer, anför motionärerna, så viktiga delar som biblioteksverksamheten och färdtjänsten att även i fortsättningen bli beroende av vilka resursfördelningar man anser sig vilja och kunna göra ute i kommunerna. Motionärerna anser att det fordras en statlig reglering och generös bidragsgivning för att garantera att i propositionen angivna åtgärder genomförs. Från dessa utgångspunkter föreslås i motionen en skyndsam utredning med syfte att utarbeta förslag till statliga bidrag och bestämmelser för kommunernas åtgärder för de handikappades kulturella verksamhet samt färdtjänsten.

Med anledning av motionen vill utskottet först erinra om att frågan om ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och organisationsliv avseende insatserna för kulturändamål behandlades i propositionen 1974: 28 om den statliga kulturpolitiken. Därvid anfördes bl. a. att statens insatser bör inriktas på att stimulera kulturverksamheten i landet och inte på att reglera densamma. Vad primärkommunerna beträffar underströks att deras ansvar för stödet till kulturverksamhet är en grundval för samhällets kulturpolitiska insatser. I propositionen avvisades också tanken på att staten genom lagstiftning reglerar den kommunala verksamheten inom kulturområdet. Riksdagen hade inga erinringar mot propositionen i nämnda hänseenden (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Vidare har riksdagen vid flera tillfällen på kulturutskottets förslag avslagit motioner om bibliotekslagstiftning.

Med utgångspunkt i principen att ansvaret för stöd och stimulans till kulturverksamheten på lokal nivå i första hand ligger hos kommunerna utvecklas i propositionen 1976/77: 87 synpunkter på uppgiftsfördelningen på biblioteksområdet. De lokala folkbibliotekens centrala roll i fråga om service till olika handikappgrupper framhålls. Vad beträffar länsbibliotekens och lånecentralernas insatser för handikappades litteraturförsörjning redovisas bl. a. att statens kulturråd i sin pågående över-

syn av det statliga stödet till länsbiblioteks- och låneccntralverksamheten har för avsikt att studera vilka uppgifter länsbiblioteken kan ha inom detta område. Även talboksförsörjningen i landet kommer att undersökas närmare.

Utskottet är medvetet om att mycket återstår att göra i fråga om biblioteksservicen för olika handikappgrupper och delar föredragande statsrådets uppfattning att det är angeläget att kommuner och landsting gemensamt diskuterar hur denna service skall organiseras. Vad gäller statens roll i sammanhanget instämmer utskottet i statsrådets mening att kulturrådets utredningsarbete bör ge underlag för ett ställningstagande. Utskottet, som vill betona värdet av kommunernas rätt att, inom de gränser som lagstiftningen anger, besluta i sina egna angelägenheter, avstyrker med hänvisning till det anförda motionen 1976/77: 1467, såvitt den gäller kulturell verksamhet.

Beträffande den del av motionen 1976/77: 1467 som avser färdtjänsten hänvisar utskottet till att socialutskottet i sitt betänkande 1976/77: 28 framhållit vikten av att frågan om den framtida konstruktionen av statsbidragsreglerna utan dröjsmål prövas av regeringen, sedan nuvarande bidragssystem utvärderats. Motionen kan med hänsyn härtill avslås även i denna del.

I propositionen föreslås en omfattande förstärkning av resurserna för *framställning av talböcker och punktskriftsböcker* för i första hand synskadade. Bidraget till Synskadades riksförbunds biblioteksverksamhet föreslås mer än fördubblat. En förändring av huvudmannaskapet för biblioteksverksamheten beräknas kunna ske fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Frågan om *Sveriges Radios* åtgärder för att göra programmen tillgängliga för handikappade diskuteras i propositionen. Det konstateras att Sveriges Radio redan i dag gör värdefulla insatser för att tillgodose olika handikappgruppers krav och önskemål. Bl. a. pekas på att andelen textsatta TV-program ökat på senare tid såväl totalt sett som om man begränsar jämförelsen till den inhemska produktionen.

Sedan propositionen avlämnades har radioutredningen avgivit sitt betänkande (SOU 1977: 19) Radio och tv 1978—85. Utredningen föreslår att ett system med text-tv successivt införs i Sverige. Den nya teknik som kallas text-tv är ett selektivt tekniskt system som gör det möjligt att erbjuda en förbättrad minoritetsservice genom textsättning av program. Systemet kan dessutom ge bättre nyhetsservice. Utredningen anser att ett system för text-tv i Sverige i första hand bör användas till textsättning för hörselhandikappade. Tilläggas bör att redan utredningens allmänna förslag om programverksamheten förutsätter att textsättningen för hörselhandikappade skall öka, dvs. oavsett om systemet med text-tv införs eller ej.

Radioutredningen har i betänkandet lämnat förslag till avtal mellan

svenska staten, Sveriges Radio aktiebolag och Sveriges Lokalradio angående bolagens programverksamhet. Enligt detta skall bolagen ta särskild hänsyn till hörselhandikappade, synskadade samt språkliga och etniska minoriteter (13 §).

I motionen 1976/77: 1455 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om en avtalsreglering i fråga om Sveriges Radios ansvar inför de handikappade.

De synpunkter och förslag som radioutredningen framfört kan förväntas ge upphov till en bred och livlig debatt beträffande radio- och TV-verksamhetens framtida inriktning. Också utredningens förslag om avtalsregler kommer därvid att ytterligare belysas, innan ställning tas till detsamma. Utskottet, som noterar att radioutredningen beaktat vissa handikappgruppers behov i sitt förslag, anser inte att riksdagen nu bör göra några uttalanden i fråga om avtalets närmare utformning. Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 4 i motionen 1976/77: 1455.

Olika insatser föreslås i propositionen för att förbättra *handikappades tillgång till böcker och tidningar*. Utöver ökningen av resurserna för framställning av tal- och punktskriftsböcker föreslås en fördubbling av medlen för stöd till utgivning av lättlästa böcker, s. k. LL-böcker. Frågan om ett särskilt stöd till utgivningen av böcker med särskilt stor stil kommer enligt propositionen att behandlas i anslutning till översynen av det statliga litteraturstödet. Det meddelas att en försöksverksamhet med utgivning av punkskriftsböcker för försäljning till enskilda kommer att inledas. Vidare beräknas försök kunna påbörjas med särskilt lättläst text i dagstidningar samt med utgivning av en dagstidning i talkassettform. I avvaktan på resultatet av den senare försöksverksamheten föreslås ett särskilt stöd utgå till Synskadades riksförbund och Föreningen Sveriges dövblinda från ett nytt anslag under femte huvudtiteln för utgivning av tidskrifter med blandat kulturellt innehåll i punktskrift och på kassett. Dessutom framhålls i propositionen den betydelse framställningen av lokala taltidningar har. Statsrådet anser det angeläget att den utvecklas. Kostnaderna för denna tidningsutgivning täcks av bidrag från kommuner och landsting.

I motionen 1976/77: 1466 framhålls att det finns ett avsevärt, hittills inte helt kartlagt behov av taltidningar för synskadade och andra grupper av läshandikappade. Motionärerna inriktar sitt förslag på utgivning av taltidningsupplagor av tryckta barn- och ungdomstidningar, facktidskrifter, konsumentupplysande tidskrifter och veckotidningar, tidningskategorier som inte berörts i propositionen. För framställning av nämnda typ av taltidningar föreslås i motionen att en produktionsenhet, förlagd till Gotland, inrättas i samråd med Synskadades riksförbund.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att synskadades och andra läshandikappades tillgång till tidningar och tidskrifter av olika slag måste förbättras. Samma uppfattning uttalas också i propositionen. Med

hänsyn till handikapporganisationernas deltagande i beredningsarbetet avseende propositionen kan man utgå från att de insatser i fråga om tidningar och tidskrifter som presenteras i densamma bedömts vara av högsta angelägenhetsgrad. Det framgår också klart att man nu söker tillgodose de mest trängande behoven och att ytterligare insatser avses tillkomma längre fram.

Utskottet anser att den försöksverksamhet som anges i propositionen och som inriktas på dagspressen bör genomföras, innan ställning tas till frågan om inrättande av en produktionsenhet av det slag som åsyftas i motionen. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionen 1976/77:1466.

De *anslagsberäkningar* som redovisas i propositionen 1976/77: 87 innebär en ökning av de statliga insatserna från anslag under femte och nionde huvudtitlarna med totalt 18,9 milj. kr. Från anslaget *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* under utbildningshuvudtiteln utgår innevarande budgetår bidrag på totalt 8 252 000 kr. till en rad olika verksamheter bland handikappade. Handikapputredningen har föreslagit att dessa bidrag fortsättningsvis skall utgå från de olika anslag i statsbudgeten där de ämnesmässigt hör hemma. Föredragande statsrådet ansluter sig i princip till utredningens synsätt men anser att praktiska skäl talar för att medel till vissa insatser för handikappade även under nästa budgetår beräknas under ett särskilt anslag. Fr. o. m. budgetåret 1978/79 avses dock bidrag för dessa ändamål utgå från andra anslag under utbildningshuvudtiteln. Beloppsmässigt innebär ställningstagandena i propositionen 1976/77: 87 att 14 425 000 kr. nästa budgetår föreslås anvisade under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Därvid har bl. a. en betydande ökning beräknats för bidrag till Synskadades riksförbunds biblioteksverksamhet och medel upptagits för den tidigare nämnda teaterverksamheten för döva. Bidrag till olika ändamål om sammanlagt 2 567 000 kr. har överförts till andra anslag i statsbudgeten.

Utskottet tillstyrker att ett anslag av 14 425 000 kr. anvisas till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet nästa budgetår.

Medelsberäkningen för nästa budgetår i fråga om anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet innebär bl. a. att 900 000 kr. beräknas till studiekonsulentverksamhet för handikappade inom studieförbunden och 70 000 kr. till bidrag till tolkar för döva som avser studieförbunds verksamhet. Medel till dessa ändamål bör enligt propositionen budgetåret 1978/79 sammanföras med det allmänna bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet som utgår ur anslaget Bidrag till studieförbund. Vad beträffar fördelningen under budgetåret 1977/78 av bidragen till studiekonsulenter och till tolkar för döva förutsätts att den skall ske efter de principer som enligt ett av riksdagen numera godkänt förslag i budgetpropositionen skall gälla för nyssnämnda allmänna

bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet under anslaget Bidrag till studieförbund (prop. 1976/77: 100, UbU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 176). Dessa principer innebär att bidragen skall fördelas mellan studieförbunden dels med hänsyn till deras insatser för att utveckla studiehjälpmedel och studiemetoder m. m. för handikappade, dels med hänsyn till deras verksamhet bland handikappade.

I motionen 1976/77: 1464 behandlas principerna för fördelningen av bidragen till pedagogisk verksamhet bland handikappade (anslaget Bidrag till studieförbund) samt till studiekonsulenter och till tolkar för döva (anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet). Mot bakgrund av vissa i motionen formulerade principer om handikapprörelsens betydelse i samhället och bl. a. rörelsens självständighet och integritet ifrågasätter motionärerna om de förordade fördelningsgrunderna, som ovan återgivits, står i överensstämmelse med allmänt vedertagna normer för samhällets stöd till folkrörelser. De anser det angeläget att handikappförbunden får ett avgörande inflytande över bidragens användning och föreslår (yrkande 1) att bidragen till pedagogisk verksamhet bland handikappade samt till studiekonsulenter inom studieförbunden och till tolkverksamhet fördelas till studieförbunden på grundval av till dem anslutna eller samarbetande handikappförbund.

De fördelningsgrunder som redovisats i budgetpropositionen beträffande bidraget till pedagogisk verksamhet bland handikappade har accepterats av riksdagen. Eftersom avsikten är att bidragen till studiekonsulenter inom studieförbunden och till tolkverksamhet fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall sammanföras med bidraget till pedagogisk verksamhet bland handikappade finner utskottet det lämpligt att samma fördelningsprinciper används redan nästa budgetår för de tre nu aktuella bidragen. Den omständigheten att frågan om bidragen till studieförbunden för verksamhet bland handikappade kommer att behandlas av folkbildningsutredningen anser utskottet utgöra ett starkt argument mot att riksdagen nu gör några uttalanden av den art som föreslås i motionen. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkande 1 i motionen 1976/77: 1464.

År 1974 infördes ett nytt bidragsanslag till *kulturprogram inom föreningslivet m. m.*

Statsbidrag kan enligt kungörelsen (1974: 454) om statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund, regional eller lokal enhet inom studieförbund, länsbildningsförbund eller föreläsningsförening. Statsbidrag kan även utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund i samverkan med organisation som är medlem i studieförbund. Statsbidrag för kulturprogram kan dessutom utgå till annan ideell förening.

Frågor om statsbidrag för kulturprogram prövas av förmedlingsbyrån för kulturprogram. I styrelsen för förmedlingsbyrån, som består av åtta

ledamöter, utses sex av Folkbildningsförbundet och två av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd. Tillsyn över bidragsgivningen utövas av statens kulturråd.

Förutom bidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgår från anslaget bidrag till kulturprogram för handikappade samt bidrag till den centrala förmedlingsbyrån, länsbildningsförbunden och Folkbildningsförbundet.

Innevarande budgetår har för bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. anvisats ett anslag av totalt 12 100 000 kr., varav 500 000 kr. disponeras till kulturprogram för handikappade.

I budgetpropositionen (prop. 1976/77: 100 bil. 12 p. B 3) har föreslagits en uppräkning av medlen för bidrag till kulturprogram inom föreningslivet med 3 milj. kr. Av denna ökning kan, enligt propositionen 1976/77: 87, 135 000 kr. beräknas avse bidrag till handikappverksamhet om man ser till handikappbidragets relativa andel av det totala stödet innevarande budgetår. I sistnämnda proposition föreslås att handikappverksamheten tillförs ytterligare medel. För detta ändamål beräknas ett belopp av 365 000 kr. Den sammanlagda ökningen jämfört med innevarande budgetår blir därmed 500 000 kr. Med ändring av vad som föreslagits i budgetpropositionen föreslås att ett anslag av totalt 15 665 000 kr. anvisas till bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1977/78.

Utskottet tillstyrker den medelsanvisning för nästa budgetår som föreslås i propositionen 1976/77: 87.

Bestämmelserna om uppdragsgivares skyldighet att erlägga socialförsäkringsavgifter för den ersättning som utgår till uppdragstagaren berör i vissa fall anordnare av kulturprogram. Nämnda avgifter avses enligt budgetpropositionen fortsättningsvis få räknas in bland de statsbidragsgrundande kostnaderna för arrangören. Utskottet har ingen erinran mot att regeringen gör de ändringar av bidragsbestämmelserna som erfordras med anledning härav eller de mindre justeringar av bestämmelserna som är behövliga med hänsyn till ändrade regler inom andra områden.

Den av utskottet tillstyrkta medelsanvisningen under anslaget Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. innebär att till kulturprogram för handikappade kommer att kunna disponeras 1 milj. kr. och till kulturprogram inom föreningslivet 13 450 000 kr. Frågan om vilka principer som bör gälla för fördelningen av medel ur dessa båda poster har aktualiserats i motioner.

Vad först gäller *anslagsposten Kulturprogram för handikappade* hävdas i motionen 1976/77: 1464 att det är angeläget att handikapprörelsen garanteras ett avgörande inflytande över bidragets fördelning. Motionärerna anser att det tillgängliga bidragsbeloppet bör fördelas direkt till handikapporganisationerna utan förmedling via studieförbunden. I mo-

tionen föreslås att riksdagen uttalar sig för att bidraget fördelas på detta sätt (yrkande 2).

Enligt utskottets uppfattning är det värdefullt att bidraget till kulturprogram för handikappade kan användas för program avsedda för dem som är anslutna till handikapporganisationer och för program som vänder sig till handikappade som står utanför organisationerna. Utskottet befarar också att den frihet som nu finns att pröva olika former av kulturell verksamhet där såväl handikappade människor som andra deltar skulle minska med det i motionen förordade sättet för bidragsfördelningen. Utskottet avstyrker yrkande 2 i motionen 1976/77: 1464.

I fråga om fördelningen av medel ur *anslagsposten Kulturprogram inom föreningslivet* gäller f. n. att det är statens kulturråd som avgör hur stor del av anslagsposten som får användas för ideella föreningar utan anknytning till studieförbund. För fördelningen i övrigt svarar förmedlingsbyrån för kulturprogram. Innevarande budgetår fördelades hälften av den del av bidraget som tillföll studieförbunden — 8 930 000 kr. — i enlighet med antalet kulturarrangemang, en fjärdedel i enlighet med antalet avdelningar och en fjärdedel i enlighet med antalet medlemmar i studieförbundens medlemsorganisationer. Utskottet har erfarit att förmedlingsbyråns styrelse beslutat tillämpa i huvudsak samma fördelningsgrunder nästa budgetår.

I motionen 1976/77: 1132, som väcktes under den allmänna motionstiden, konstateras att de fördelningsprinciper som tillämpas för kulturprogrambidraget skiljer sig avsevärt från dem som gäller för studiecirkelbidragen, vilka helt utgår efter omfattningen av verksamheten. Motionärerna anser den senare fördelningsprincipen vara den korrekta. De framhåller att syftet med kulturaktiviteterna är att nå de enskilda människorna, oavsett om de tillhör en organisation eller inte. Det väsentliga är att de omfattas av de arrangemang studieförbunden anordnar, medan antalet medlemmar och lokalavdelningar i studieförbundens medlemsorganisationer enligt motionärernas mening är av underordnad betydelse. I motionen yrkas att riksdagen skall besluta att det nu ifrågavarande bidraget helt skall fördelas i enlighet med antalet av respektive studieförbund redovisade kulturaktiviteter.

Utskottet får med anledning av motionen anföra följande.

Eftersom det belopp som anvisas till kulturprogram inom föreningslivet inte kan överskridas är en fördelning mellan bidragsmottagarna/studieförbunden nödvändig. Beslut om hur denna fördelning skall göras fattas, som tidigare nämnts, av förmedlingsbyråns styrelse. Principerna för fördelning har diskuterats livligt sedan bidraget infördes. Två olika fördelningsmodeller har tillämpats. Budgetåren 1974/75 och 1975/76 fördelades tillgängliga medel mellan studieförbunden på så sätt att en tredjedel fördelades med hänsyn till antalet avdelningar inom studieförbundens medlemsorganisationer, en tredjedel med hänsyn till antalet

medlemmar i dessa organisationer och en tredjedel med hänsyn till antalet redovisade cirkeltimmar inom respektive studieförbund.

Numera föreligger en samlad statistik över studieförbundens totala verksamhet med kulturaktiviteter, omfattande arrangemang såväl med som utan statsbidrag. Från och med innevarande budgetår har därför, som framgått av det föregående, antalet redovisade kulturarrangemang intagit studiecirkeltimmarnas plats som fördelningsunderlag.

Den viktigaste utgångspunkten vid bedömningen av olika fördelningsprinciper måste som utskottet ser det vara i vilken mån principerna bidrar till att ge den inriktning av stödet som riksdagen godtog 1974. Syftet med bidraget var framför allt att ge föreningar, organisationer och andra grupper möjligheter att efterfråga kulturprogram i ökad utsträckning och därigenom ge föreningarnas verksamhet ökad bredd. Samtidigt var avsikten att föra ut kulturprogram till grupper och miljöer som vanligen inte nås av institutionernas kulturutbud.

Det ankommer på förmedlingsbyrån att fördela bidraget. Enligt vad utskottet erfarit planeras inom statens kulturråd en utvärdering av anslagets hittillsvarande effekter, varvid man bl. a. avser att undersöka vilka enskilda personer och grupper som tagit del av kulturarrangemangen.

Statsbidraget har möjliggjort att kulturprogram kommit till stånd i ökad omfattning inom föreningslivet. Bidraget skall täcka kostnader förenade med verksamheten. Utskottet finner det rimligt att vid fördelningen av bidraget respektive studieförbunds totala verksamhet i fråga om kulturaktiviteter tillmäts avgörande betydelse. Ett särskilt beslut av riksdagen i denna fråga är enligt utskottets bedömning ej erforderligt varför utskottet avstyrker yrkandet i motionen 1976/77: 1132.

Vad som i övrigt anförts i propositionen 1976/77: 87 och i budgetpropositionen i nu förevarande hänseenden har inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1455, yrkande 3, om utbildning av taltolkar,
2. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1467 om utredning av statlig bidragsgivning och bestämmelser för kommunernas åtgärder för handikappades kulturella verksamhet m. m.,
3. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1455, yrkande 4, om viss avtalsreglering av Sveriges Radios ansvar,
4. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1466 om inrättande av en produktionsenhet för taltidningar,
5. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1464, yrkande 1, om ett uttalande angående fördelningen av bidrag till pedagogisk verksamhet bland handikappade m. m.,

6. att riksdagen till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar ett anslag av 14 425 000 kr.,
7. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1464, yrkande 2, om ett uttalande angående fördelningen av bidrag till kulturprogram för handikappade,
8. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1132 om fördelningen av bidrag till kulturprogram inom föreningslivet,
9. att riksdagen godkänner de riktlinjer för ändrade regler om bidrag till kulturprogram inom föreningslivet som förordats i propositionen 1976/77: 100,
10. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77: 100 och med bifall till propositionen 1976/77: 87 till *Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.* för budgetåret 1977/78 under nionde huvudtiteln anvisar ett anslag av 15 665 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1977

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Andersson i Lycksele (s), Sundman (c), Leander (s), Green (s), fru Frænkel (fp), herrar Norrby (c), Sörenson (s), fru Diesen (m), fru Göthberg (c), herrar Bladh (s), Richardson (fp), fru Rönnung (s), herrar Ahlmark i Uppsala (m), Klöver (s) och fröken Eliasson (c).

Reservationer

1. beträffande *fördelningen av medel ur anslagsposten Kulturprogram för handikappade* av herr Andersson i Lycksele (s), herr Leander (s), herr Green (s), herr Sörenson (s), herr Bladh (s), fru Rönnung (s) och herr Klöver (s) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motionen 1976/77: 1464" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att handikapprörelsen garanteras ett avgörande inflytande över bidragets användning. Därför bör, såsom föreslås i motionen 1976/77: 1464, bidragsbeloppet fördelas direkt till handikapprörelsen. De handikappades organisationer är väl skickade att självständigt handha denna verksamhet.

En sådan ordning står också väl i överensstämmelse med allmänt vedertagna principer för samhällets stöd till folkrörelser. Utskottet vill erinra om att såväl Handikappförbundens centralkommitté som De handikappades riksförbund har uttalat sig för att bidraget fördelas direkt till de handikappades organisationer. Utskottet tillstyrker därför yrkande 2 i motionen 1976/77: 1464.

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 1464, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelningen av bidrag till kulturprogram för handikappade,

2. beträffande *fördelningen av medel ur anslagsposten Kulturprogram inom föreningslivet* av herr Andersson i Lycksele (s), herr Leander (s), herr Green (s), herr Sörenson (s), herr Bladh (s), fru Rönnung (s) och herr Klöver (s) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Det ankommer" och slutar med "motionen 1976/77: 1132" bort ha följande lydelse:

Det ankommer på förmedlingsbyrån att komma fram till fördelningsgrunder som i möjligaste mån garanterar att syftena med bidraget uppnås.

Utskottet kan konstatera att de fördelningsnormer som hittills tillämpats varit av försökskaraktär och varje år omprövats av förmedlingsbyråns styrelse. Enligt vad utskottet erfarit planeras inom statens kulturråd en utvärdering av anslagets hittillsvarande effekter, varvid man bl. a. avser att undersöka vilka människor och grupper som tagit del av kulturarrangemangen. När resultatet av en sådan utvärdering föreligger, bör det bli möjligt att ingående pröva efter vilka grunder bidraget bör fördelas. Utskottet utgår från att en sådan prövning kommer till stånd och anser inte att riksdagen bör göra några uttalanden som styr förmedlingsbyråns fördelning av bidraget. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1976/77: 1132.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770053